

Summary

Observations on breeding lapwings and curlews in southern Swedish Lapland in 1964.

In this paper reports on breeding lapwings and curlews in Lyckeåle and Pie lappmarker are given. The area mapped in fig. 1 was investigated in the summer of 1964 and on the localities indicated with figures 27 pairs of lapwings and 9 pairs of curlews were found. Both species are very rare as breeders in Lapland.

Literatur

- BRÄNNSTRÖM, Å., 1952. Om fågelfaunan i Arvidsjaur socken, Pie lappmark. *Norrbottens Natur* 1952: 24-33.
- 1953. Fågelobservationer sommaren 1952 i Baksjaur, Arvidsjaur socken. *Norrbottens Natur* 1953: 15-17.
- 1955. Fågelobservationer under 1953 i södra Arvidsjaur socken. *Norrbottens Natur* 1955: 6-9.
- HOLM, O., 1927. Några fågelarters förekomst inom övre Norrland. *Fauna och Flora* 22: 26-34.
- 1932. Faunistiskt småflock från Tärnafjällen och Västerbottens kustland. *Fauna och Flora* 27: 6-12.
- JÄGERSKÖLD, L. A., och KOLTHOFF, G., 1926. Nordens fåglar. 2. uppl. Stockholm.
- LARSSON, M., 1941. Ornitologiska anteckningar från Malå, Västerbotten. *Fauna och Flora* 36: 233-235.
- LUNDMARK, S., 1958. Fågelobservationer från Glommerstråk, södra Arvidsjaur socken. *Norrbottens Natur* 1958: 23.
- NILSSON, L., 1963. Fågelakttagelser vid Ammarfjället juli 1961. *Fauna och Flora* 58: 69-72.
- OTTERLIND, G., 1954. Flytning och utbredning. *Vår Fågelvärld* 13: 1-31, 83-113, 147-167, 245-261.
- PERSSON, C., 1943. Fåglar vid Åmnsjön. Uppsala.
- SMÅLANDER, B., 1959. Fågelanteckningar från södra Lappland. *Vår Fågelvärld* 18: 162-163.
- SVENSSON, S., 1964. Häckningsbiologiska och faunistiska notiser rörande Sorsele-traktens fågelfauna sommaren 1963. *Fauna och Flora* 59: 24-34.
- WITT-STRÖMER, B., 1914. Ornitologiska meddelanden. *Fauna och Flora* 9: 190.
- WYNN-EDWARDS, V. C., 1962. Animal dispersion in relation to social behaviour. *Edinburgh and London.*
- ZETTERBERG, H., 1925. Bidrag till kännedomen om fågelfaunan i Sorsele sockens fjällområde. *Fauna och Flora* 20: 119-139.

Exempel på tillfälliga rastplatsers betydelse för iakttagelser av vadaresträck

AV HANS KÄLLANDER

För några år sedan påbörjade förf. en undersökning med syfte att belysa vissa faktorer, som påverkar vadaresträck och -rastning. På grund av tidsbrist har detta arbete ej kunnat fullföljas. Flertalet faktorer förf. avsåg behandla diskuteras emellertid i ett arbete av GYLLIN (*in press*). Av de frågor, som härvid upptas, är en central fråga den om betydelsen av lämpliga rastplatser för våra möjligheter att observera sträcket. Detta problem har jag tidigare flyktigt berört (KÄLLANDER 1961, p. 91). Här avses att ge ett par exempel, som belyser denna fråga, och vilka förf. ansett värdefulla att meddela.

CARL-JVAN CARLSSON har vänligen ställt iakttagelser från två lokaler till förf:s disposition, den ena från Kvarnorp i Närke, den andra från sjön Norrmogen i Västmanland.

1. Vid reningstammarna i Kvarnorp rastade åtminstone i början på 1950-talet en del vadare, när vattenståndet inte var alltför högt, vilket f. ö. förf. själv varit i tillfälle att konstatera. CARLSSONS iakttagelser från den 20.8.1953 kan sättas som ungefärligen normala för vadareförekomsten på lokalen. Detta datum sågs 4 glutsnäppor (*Tringa nebularia*), 15 drillsnäppor (*T. hypoleuca*), 15 brushanar (*Philomachus pugnax*), 2 mosnäppor (*Calidris temminckii*) och 2 större strandpipare (*Charadrius hiaticula*). Under de närmast följande dagarna hade dammbordet till reningsdammen skadats och vattenståndet kraftigt sjunkit. Den 26.8 besöktes lokalen ånyo, varvid redan på långt håll många vadare lyfte och försvann. Återstoden, 220 exemplar, utgjordes av 1 svartsnäppa (*Tringa erythropus*), 2 rödbenor (*T. totanus*), 117 brushanar, 7 spovsnäppor (*Calidris ferruginens*), 9 kärrsnäppor (*C. alpina*), 13 småsnäppor (*C. minuta*) samt ett antal grönbenor (*Tringa glareola*), drillsnäppor och enkelbeckasiner (*Gallinago gallinago*).

Fig. 1. Grönbena (*Tringa glareola*). Foto: KENT STRÖMBERG.

2. Normogen i Ransbergs sn är en normalt mager bergslagsjö. I juli och början av augusti 1954 fanns efter reglering präktiga gyttjebankar runt sjön. Under några observationsdagar iaktogs här 5 gluttsnäppor, 20 grönbenor, 2 drillsnäppor, 1 rödbena, 1 brus-hane, 20 enkelbeckasiner, 1 mosnäppa och 3 större strandpipare. Vid ett besök den 21.8 var vattensståndet åter normalt och inte en enda vadare iaktogs. De ovan återgivna siffrorna är kanske ingalunda imponerande, men måste ses mot bakgrunden av att brushane, rödbena, gluttsnäppa, mosnäppa och större strandpipare trots flera års tämligen flitiga exkurerande i dessa trakter aldrig iakttagits.

3. Efter ovanligt riklig nederbörd under augusti 1958 hade en i tråda liggande åker i ett sankt parti av Hidingebro sn, Närke, över-svämmats i sina lägsta partier och här gjordes den 31.8 av BERTIL SVENSSON intressanta iakttagelser av rastande vadare. På kvällen sagda datum hade med en försiktig beräkning 400-450 vadare sam-

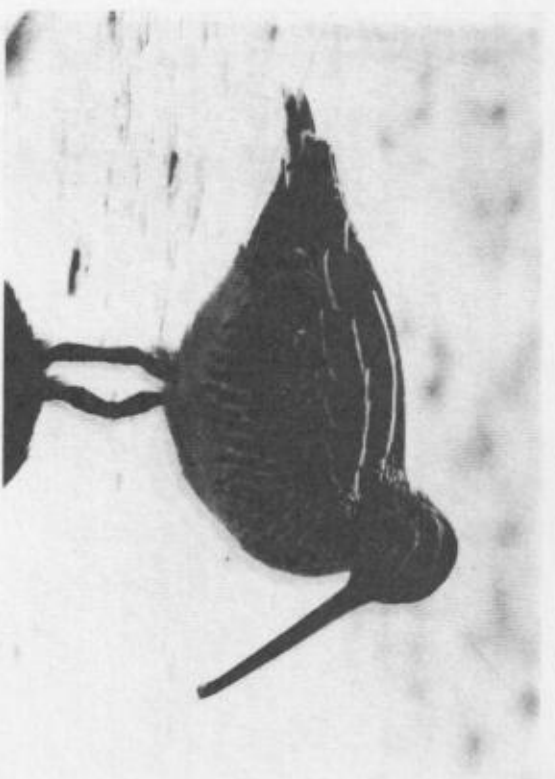

Fig. 2. Enkelbeckasin (*Gallinago gallinago*). Foto: KENT STRÖMBERG.

lats på lokalen. Av dessa utgjordes 100-150 av tofsvipa (*Varellus vanellus*), resten fördelade sig på svartsnäppa, gluttsnäppa, grönbena, rödbena och brushane. Speciellt kanske kan nämnas en flock på 70 gluttsnäppor.

4. På liknande sätt hade hösten 1960 ett fält översvämmats vid Blacksta strax söder om Kumla stad. Här utfördes 15 augusti-15 september nästan dagliga studier över rastande vadare av JOHNNY SUNDSTRÖM med hjälp av SÖREN ERIKSSON och deras material vore egentligen värt att återge in extenso. Här skall i stället blott anges maximisiffrorna för respektive art, varvid är att märka att dessa givetvis ej alltid härrör från samma datum. Följande maximiantal noterades:

tofsvipa 51, större strandpipare 20, kuspipare (*Charadrius squatarola*) 3, ljungpipare (*Ch. apricarius*) 15, roskarl (*Arenaria interpres*) 3, enkelbeckasin 56, storspov (*Numenius arquata*) 9, myrspov (*Limosa lapponica*) 3, skogsnäppa (*Tringa ochropus*) 2, grönbena 6, drillsnäppa 5, rödbena 10, svartsnäppa 4, gluttsnäppa 20, kustsnäppa (*Callidris canutus*) 1, småsnäppa 40, mosnäppa 3, kärtsnäppa 40, spovsnäppa 3, brushane 200.

Av särskilt intresse är rastningen av myrspov, kuspipare, roskarl samt *Callidris*-arterna, speciellt då de många småsnäpporna

Som bekant spelar tankarna på smala flyttningssråk för speciellt de arktiska vadarna ännu en stor roll. Dessa sråk har också tolkats som relikstråk från senglacial och postglacial tid, då de skulle ha utformats i anslutning till en oscillerande isfront eller av senare rå-dande kustlinjer och fornsjöar. För Sveriges del har sådana sråk beskrivits av ROSENBERG (1934, p. 158),¹ SÖDERBERG (1907, 1932, 1947) och ÖHRN (1946, 1949). Så nyligen som 1957 återger CURRY-LINDAHL dessa sråk i ursprunglig form i en kartframställning i Atlas över Sverige. De svageter dessa »strakteorier» är behäftade med skall här ej närmare diskuteras. Gemensamt för dem är, att de bygger på de observationer av rastande vadare, som vid respektive tidpunkt var tillgängliga. För Englands del har BOYD (1957) påpekat hur de i detta land förekommande »sewage farms» revolutionerat uppfattningen om vadaresträcker över inlander och i Sverige har reningsverkens slambäddar skapat (och kommer säkerligen att göra så i större utsträckning i framtiden) nya rastplatser och därmed observationsmöjligheter.

Med föreliggande redogörelse har förf. velat visa hur rastplatser av etemär natur givit upphov till rastning och observationer av vadare på platser de eljest ej eller i ringa utsträckning skulle ha iakttagits och över vilka områden vadarna således också måste ha sträckt. Avsikten har också varit att rikta uppmärksamheten på de möjligheter till intressanta och för vår kännedom värdfulla iakttagelser, som kan göras på lokaler med tillfälligt skapade goda rastningsmöjligheter.

Summary

On the importance of temporary resting places for observations of wader migration—some examples.

There are several factors influencing wader migration and wader resting. An important one is the supply of suitable resting places, which affects our opportunities to observe the migration in question. This factor is illustrated by four examples of waders resting on temporary resting places where waders are not normally seen or are observed only in very small numbers. All the following examples are from Central Sweden.

1. In the beginning of the nineteen fifties waders rested on a small scale at a dam used for purifying industrial waste near Kvarnortorp, province

of Närke, providing the dam's water level was not too high. After the sluice had been damaged for a week in August 1953, there was a considerable increase in the numbers of resting waders (CARL-IVAN CARLSSON *pers. comm.*).

2. After the regulation of Lake Norrmogen, province of Västmanland, in July and August 1954, mud flats were exposed resulting in a number of waders resting there. Amongst these waders were five species not previously recorded in the area by the observer (CARL-IVAN CARLSSON *pers. comm.*).

3. After heavy rainfall in August 1958 a fallow in the western part of the Närke plain was inundated and at least 400 waders were observed on August 31st by BERTIL SWENSSON (*pers. comm.*).

4. Similarly, a field in another part of the Närke plain was flooded in August and September 1960. Daily observations by JOHNNY SUNDBSTRÖM and SÖREN ERIKSSON (*pers. comm.*) revealed good numbers of waders, including Bar-Tailed Godwit, Grey Plover, Knot and not less than forty Little Stints.

Litteratur

- Atlas över Sverige. Bl. 45-46. Djurgeografi. Stockholm 1957.
- BOYD, A. W., 1957. Sewage farms as bird-habitats. Brit. Birds 50: 253-263.
- GYLLIN, R., *in press*. Några synpunkter på förhållandet mellan rastande och sträckande vadare i inlander. Vår Fågelvärld.
- KÄLLANDER, H., 1961. En intressant vätobservasjon av sträckande pipare (*Charadrius* sp.) över inlander. Fauna och Flora 56: 88-94.
- ROSENBERG, E., 1934. Oset och Kvismaren. Stockholm.
- SÖDERBERG, R., 1907. Hornborgasjöns fågellif. Arkiv f. zoologi 4, n:o 1, 95 pp.
- 1932. Hornborgasjön och dess fornsöområde. Stockholm.
- 1947. Hornborgasjöns öden som fågeljö. Flyttfågelvägar över Väneren och sydvästra Sverige. Stockholm.
- ÖHRN, B., 1946. Ett relik flyttningssråk av arktiska vadare över Vättern. Vår Fågelvärld 5: 25-28.
- 1949. En fågelväg över Östgötalätten: i: FRIES, C., & CURRY-LINDAHL, K. Natur i Östergötland. Göteborg.

¹ Oförändrat återgivet i ny upplaga 1965.